DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7638209 Pages: 823-827

WOMEN IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT: SCIENCE AND QUALITY EDUCATION

3RD INTERNATIONAL CONFERENCE

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИНГ ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШУВИДА ДАВЛАТ ВА НОДАВЛАТ ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ ЎЗАРО РАҚОБАТИ: БУГУНГИ ҲОЛАТИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Дилмурод Эрназаров
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
“Ижтимоий-гуманитар фанлар” кафедраси доценти,
сиёсий фанлар доктори (PhD)
dilm79@inbox.ru
Севинч Зуҳриддинова
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
Рақамли иқтисодиёт факултети EKR – 62- 25 гуруҳ талабаси
zuhriddinovaseinch@gmail.com

Калит сўзлар. давлат, олий таълим муассасалари, нодавлат олий таълим муассасалари, абитуриент, кадр, таълим тизими, коррупция, непотизм, трансформация, рақобат.

Аннотация. Мазкур мақолада мамлакатимизда олий таълим тизимида туб ислоҳотлар амалга оширилаётганлиги, юртимизни ривожланган илғор давлатлар қаторига кириш мақсадида ёшларга эътибор ва ғамхўрлик кўрсатиш, уларга барча соҳаларда ўз иқтидори ва салоҳиятини тўлиқ намоён этиши учун зарур шароит ва имкониятлар яратиб бериш давлат сиёсатининг устувор вазифаси таҳлил қилинган. Мақолада республикамиздаги давлат олий таълим муассасалари ва нодавлат олий таълим муассасаларининг келгусидаги ўзаро рақобати истиқболлари ҳақида фикрлар келтирилган.

COMPETITION OF STATE AND NON-STATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN TRANSFORMATION OF THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN UZBEKISTAN: STATUS AND PROSPECTS

Key words. state, higher educational institutions, private higher educational institutions, applicant, personnel, education system, corruption, nepotism, transformation, competition.

Abstract: This article analyzes the fact that cardinal reforms are being carried out in the higher education system of our country, and the priority task of state policy is to pay attention and care for young people in order to make our country one of the developed and advanced countries, and create the necessary conditions and opportunities for them to full demonstration of their talent and potential in all areas. The article presents opinions on the prospects for future mutual competition between state higher educational institutions and non-state higher educational institutions in our republic.

КОНКУРЕНЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ВУЗОВ В ТРАНСФОРМАЦИИ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Ключевые слова. государство, высшие учебные заведения, частные высшие учебные заведения, абитуриент, кадры, система образования, коррупция, семейственность, трансформация, конкуренция.

Аннотация: В данной статье анализируется тот факт, что в системе высшего образования нашей страны проводятся кардинальные реформы, а приоритетной задачей государственной политики является уделение внимания и заботы о молодежи, чтобы сделать нашу страну одной из развитых и передовых страны, и создать им необходимые условия и возможности для полной демонстрации своего таланта и потенциала во всех областях. В статье представлены мнения о перспективах будущей взаимной конкуренции между государственными высшими учебными заведениями и негосударственными высшими учебными заведениями в нашей республике.

Xalqaro til muammosiga yechim topishga qaratilgan ko‘plab urinishlar orasida bizning zamonamizda oxirgi o‘rinni boshqa tillarga qaraganda eng katta tajribaga ega va xalqaro aloqa vositasi sifatida uzoqroq foydalanish tarixiga ega bo‘lgan til egallaydi. Gap, albatta, lotin tili haqida ketmoqda. Bugungi davrga xos bo‘lgan ilm-fanning globallashuvi sharoitida tibbiy lotin tilini bilmasdan, oliy ma’lumotli va bilimdon shifokorni shakllantirish imkoniyatini tasavvur qilish qiyin.

Ma’lumki, tibbiyot sohasida ko‘plab ilmiy ishlar ingliz tilida yozilgan. Ingliz tilidagi eng keng tarqalgan 20 000 ta so‘zdan 10 400 ga yaqini lotin tilidan kelib chiqqanligi taxmin qilingan [1.B-85]. Binobarin, tibbiyotdagi ilmiy

terminologiya xalqaro lug‘at sohasiga tegishli bo‘lib, bu butun dunyo shifokorlari uchun tushunarli bo‘lishi kerak. Qadim zamonlardan to hozirgi kungacha tibbiyot fanini o‘rgatish va bilishni lotin tilidagi atamalar, tushunchalar va iboralar haqida boshlang‘ich bilimlarsiz tasavvur qilib bo‘lmaydi. “O‘lik” deb atalgan til insoniyat va jahon sivilizatsiyasiga sadoqat bilan xizmat qilishda davom etmoqda. A.V. Podosimovning ta’kidlashicha[2.B-4]: “Agar lotin tili “o‘lik” bo‘lsa, uning “o‘limi” go‘zal edi – u ming yil davomida “o‘lgan” va ko‘pchilik Yevropa tillarini urug‘lantirgan. Lotin tili fan va texnikaning deyarli barcha sohalarida uzluksiz va izchil o‘sib borayotgan xalqaro ijtimoiy-siyosiy va ilmiy terminologiyani ta’lim va asosiy manbai bo‘lib xizmat qiladi. Shuning uchun shifokor uchun lotin tilini bilish boshqa, o‘zaro bog‘liq fanlarning terminologiyasini tushunishga imkon beradi.

Tibbiyot oliygohlarida lotin tilini o‘rganish zarurati quyidagi holatlar bilan bog‘liq: Birinchidan, bir yarim ming yildan ortiq vaqtdan beri lotin tili ko‘plab mamlakatlar uchun madaniyat va ilm-fan, jumladan, tibbiyot tili bo‘lib kelgan. Lotin tilidagi keng qamrovli adabiyotlar (tarixiy xronikalar, romanlar, she’rlar, ilmiy, falsafiy va diniy risolalar) inson faoliyatining deyarli barcha sohalarida ilmiy va madaniy terminologiyaga asos solgan.

Hozirda esa lotin tili fan va texnikaning deyarli barcha sohalarida uzluksiz va izchil o‘sib borayotgan xalqaro ijtimoiy-siyosiy va ilmiy terminologiyaning asosiy manbai bo‘lib xizmat qilmoqda. Shunday qilib, shifokor uchun lotin tilini bilish boshqa, tegishli fanlarning terminologiyasini tushunish imkonini beradi. Bizning asrimizda eng qiziqarli kashfiyotlar fanlar chorrahasida sodir bo‘lishi esa ular haqida ma’lumot olish va kashfiyotlar natijalarini tibbiyot fanida va amaliyotida amaliy qo‘llash uchun juda muhim afzallik hisoblanadi. Ikkinchidan, lotin tili istisnosiz barcha anglo-sakson tillarining (fransuz, ispan, portugal, italyan, nemis, ingliz va boshqalar) asosini tashkil etadi, ular lotin tilidan kelib chiqqan. Masalan, fransuz, italyan, ispan, rumin tillarida so‘zlarning 89 foizi, ingliz, nemis tillarida 65 foizi lotin tilidandir.Shuning uchun lotin tilini o‘rganish shifokorning so‘z boyligini yaxshilaydi va chet tilidan yangi so‘zlarni yodlash jarayonini osonlashtiradi. Bo‘lajak tibbiyot sohasi mutaxassislarini tayyorlashda katta

ahamiyatga ega bo‘lgan fanlardan biri, albatta, lotin tilidir. Talabalar tibbiyot fanining dastlabki qadamlaridanoq lotin tilida maxsus tushunchalar bilan tanishadilar.

Bular, birinchi navbatda, a’zolar va tana qismlarining nomlari, kimyoviy birikmalar va dorilar, kasalliklar va ularni davolash usullari va boshqalar. Individual ravishda bunday so‘z va iboralar tibbiy terminlar, ularning jamlanmasi esa tibbiy terminologiyasi deyiladi. Lotin tili ham talabalarga boshqa tillarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi, so‘z boyligi asosan lotin tilidagi so‘zlar bilan to‘yingan, ular internatsionalizmga aylangan, ya’ni tashqi ko‘rinishida va ma’no jihatidan qisman (yoki to‘liq) mos keladigan va xalqaro xarakterdagi tushunchalarni ifodalovchi so‘zlar. Lotin tili tibbiyotda an’anaviy ravishda anatomiya va farmakologiya uchun xalqaro terminologiya, shuningdek, retseptlar tayyorlashda qo‘llaniladi. Lotin tilini bilish turli mamlakatlar shifokorlariga bir-birlarini osongina tushunish imkonini beradi. Lotin tilini tibbiyotda qo‘llashning uzoq an’analari butun dunyo shifokorlari va tibbiy ta’limni birlashtirish uchun birlashtiruvchi omil bo‘lib xizmat qiladi. Ilmiy tibbiy terminologiya asosan lotin tili va uning shakllari asosida qurilgan xalqaro lug‘at sohasiga tegishli bo‘lganligi sababli, u butun dunyo shifokorlari uchun birdek tushunarlidir. Binobarin, lotin tilini o‘rganish, bu boradagi bilimlarni yuqori darajada ushlab turish zamonaviy ta’limning o‘ta dolzarb vazifasidir.

Tibbiyot oliygohlarida lotin tilini o‘rganish talabalarga doimo yangilanib turadigan tibbiy terminologiyani — shifokorning kelajakdagi mutaxassisligining professional tilini ongli ravishda o‘zlashtirish va malakali foydalanishga yo‘l ochadi. Lotin tilidagi tibbiy terminologiyani o‘zlashtirish uchun asoslar boshlang‘ich kurslarda grammatika elementlari va so‘z yasalish tamoyillarini, shuningdek, lotin tilidagi so‘z yasalish elementlarining ma’nolarini va terminologik lug‘atning ma’lum bir minimumini amaliy o‘rganish orqali yaratilishi kerak. Shu bois, tibbiyot oliy o‘quv yurtlarida lotin tilini o‘rganish zarurligiga shubha yo‘q va lotin tilining elementlarini bilish bo‘lajak shifokorlar o‘z

mutaxassisliklarini muvaffaqiyatli o‘zlashtirishlari va kelajakda shifokorlarning kasbiy tili – tibbiyotdan malakali foydalanishlari uchun zarurdir.

Yuqoridagi tahlil va ma’lumotlardan shuni ta’kidlash lozimki, lotin tili asoslarini o‘zlashtirmasdan turib, tibbiy ta’limni o‘zlashtirish mumkin emas. Lotin tilini o‘rganish tibbiyot mutaxassislarini tayyorlashda katta ahamiyatga ega, chunki u lotin tilidan kelib chiqqan tibbiy atamalarni ongli ravishda o‘zlashtirish va tushunishga yordam beradi, u tanishadi va o‘z amaliyotida foydalanadi. Qadim zamonlardan beri shifokorlar shunday lotin maqolini bilishadi: “Invia est in medicina via sine lingua Latina” (tibbiyot yo‘lidan lotin tilisiz o‘tib bo‘lmaydi). Bu bayonot bugungi kunda ham haqiqatdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

[1]. Hakimova V. M. lotin tilining tibbiyotda va zamonaviy dunyoda tutgan o‘rni / / tibbiy xabarchi Boshqirdiston. — 2011. — Jild 6, № 3. -B. 140-142.

[2]. Podosinov A. V. Lingua Latina. Lotin tili va qadimiy madaniyatga kirish / N. I. Sorchaeleva . — M., 1998 yil. — B. 178.

[3]. M.N.Israilova.,”Lotin tili va tibbiy farmosevtik terminologiya asoslari”., Tibbiyot oliygohlari talabalari uchun o‘quv qo‘llanma., T., 2016-y

[4]. Sokol A. F. “Sog‘liqni saqlash, davolash, tibbiyot”, — Vinnitsa, 2002 yil.